

Отримано: 07 грудня 2016 р.

Прорецензовано: 10 грудня 2016 р.

Прийнято до друку: 14 грудня 2016 р.

Малиновська К. О. Бухгалтерський облік і звітність як невід'ємна складова діяльності громадської організації — суб'єкта цивільно-правових відносин / К. О. Малиновська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. — Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. — № 3(31). — С. 174–179.

УДК 657

JEL-класифікація: M 41

Малиновська Катерина Олександрівна,

кандидат економічних наук, викладач Житомирського торговельно-економічного коледжу
при Київському торговельно-економічному університеті, член ГО «ЖАНК»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ – СУБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

У статті розглянуто тенденцію розвитку громадської активності та роль громадської ініціативи у взаємодії із органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Визначено особливості організації бухгалтерського обліку і звітності, що мають місце в діяльності громадських організацій та виявлено недоліки чинної обліково-звітної методики. Запропоновано шляхи вдосконалення облікового механізму та статистичного обліку в громадських організаціях.

Ключові слова: громадська організація, неприбуткова установа, бухгалтерський облік та звітність, статистичний облік, бухгалтерські рахунки, цільове фінансування, нецільове фінансування, доходи і витрати громадських організацій.

Малиновская Екатерина Александровна,

кандидат экономических наук, преподаватель Житомирского торгового-экономического колледжа
при Киевском торговельно-экономическом университете, член ОО «ЖАНК»

БУХГАЛТЕРСКИЙ УЧЕТ И ОТЧЕТНОСТЬ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ – СУБЪЕКТА ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ

В статье рассматривается тенденция развития гражданской активности и роль гражданской инициативы во взаимоотношениях с органами государственной власти и органами местного самоуправления. Определены особенности организации бухгалтерского учета и отчетности, которые имеют место в деятельности гражданских организаций и выявлены недостатки действующей учетно-отчетной методики. Предложены направления усовершенствования учетного механизма и статистического в общественных организациях.

Ключевые слова: общественная организация, неприбыльная организация, бухгалтерский учет и отчетность, статистический учет, бухгалтерские счета, целевое финансирование, нецелевое финансирование, доходы и затраты общественных организаций.

Katerina Malinovska,

PhD in economic science, teacher trade and economic college, member NGO «JANK»

ACCOUNTING AND REPORTING AS AN INTEGRAL PART OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC ORGANIZATIONS IS SUBJECT OF CIVIL LEGAL RELATIONS

The article discusses the trend of public activity and the role of public initiatives in cooperation with bodies of state power and bodies of local self-government. The features of organization of accounting and reporting in the activities of public organizations and identified weaknesses of the existing accounting and reporting methodology. Suggested ways to improve the accounting mechanism and statistics.

Key words: public organization, non-profit organization, accounting and reporting, statistical accounting, accounting, accounts, dedicated funding, targeted funding, income and expenses of public organisations.

Постановка проблеми. Хвиля поширення громадського руху в Україні спостерігається після Євромайдана 2004 р., коли виникла необхідність відстоювання інтересів громадян перед державними органами влади. Самоорганізація населення та масових волонтерський рух, а також бажання контролювати дії державних посадовців спонукали їх до гуртування у громадські об'єднання. Такі створені громадські організації дозволяють їм здійснювати свою діяльність в інтересах громадян, де часто держава неспроможна це здійснити.

Наявність громадської думки, активність населення щодо просування реформ, відстоювання ними своїх прав стало великим кроком вперед на шляху до демократії. Саме із розвитком громадянського сус-

пільства пов'язують сталий соціально-економічний розвиток регіонів. У цьому велике значення надають громадським об'єднанням як основним учасникам формування та реалізації державної та регіональної політики, вирішенням питань місцевого значення.

На сучасному етапі об'єднання соціально-активних громадян у різного роду громадські об'єднання певним чином уповільнюється та гальмується через низку обставин: ускладненість процедур реєстрації та отримання статусу неприбутковості, відсутність у більшості громадських організацій фінансової підтримки, зокрема підтримки їх проектів та програм, відсутність уніфікованого бухгалтерського обліку та звітності. Саме останнє найбільш турбує керівників громадських об'єднань, оскільки для організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової та статистичної звітності потрібні спеціальні знання, якими керівники та члени цих об'єднань можуть не володіти. Також часті зміни в законодавстві вимагають постійного контролю цих питань, що також потребує певної уваги, часу та знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням діяльності громадських організацій, розвитку громадянського руху, бухгалтерського обліку їх діяльності займаються Ю. Бакаєв, П. Вознюк, І. Гавриленко, Н. Гура, А. Кліменко, О. Корнієвський, В. Кравченко, М. Логунова, В. Луговий, К. Меркулова, О. Сивак, Л. Шкурко, В. Яблонський та інші.

Не зважаючи на широкий спектр досліджень, присвячених різним аспектам діяльності громадських організацій, зокрема і їх обліку, чимало проблем ще потребують подальшого розвитку та поглибленого вивчення. Зокрема, питання особливостей відображення здійснюваних громадськими організаціями операцій на рахунках бухгалтерського обліку, документального оформлення таких операцій, питання відповідності законодавчим нормам щодо належності до неприбуткових організацій та неплатників податку. При цьому такі питання порушують не тільки науковці, але й бухгалтери-практики громадських об'єднань, члени громадських організацій.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є дослідження тенденцій розвитку громадського сектору в Україні, виявлення особливостей організації, ведення бухгалтерського обліку та звітності громадськими організаціями – юридичними особами.

Методи дослідження. У науковій статті застосовано сукупність методів дослідження. Для виявлення тенденцій розвитку громадського сектору використано статистико-економічний метод. Зокрема, такі прийоми: порівняння (зіставлення показників за роками), деталізація показників, абсолютних та відносних величин (під час аналізу динаміки та структури надходжень). За допомогою методів аналізу і синтезу проаналізовано чинний механізм бухгалтерського обліку і звітності громадських організацій.

Виклад основного матеріалу. За часи існування України як незалежної держави розвиток громадянської активності мав різну інтенсивність. Її сплески спостерігалися в періоди, коли спостерігалася загроза незалежності держави, демократизації суспільства, територіальної цілісності, утиски прав та свободи громадян. Сучасна громадянська активність є найбільш чутливою до будь-якого прояву тоталітаризму, що свідчить про поживлення демократичних процесів у суспільстві.

З метою представлення інтересів громадян, а також захисту їх прав та інтересів перед державою, соціально-активні громадяни створюють різного роду громадські організації. Активність таких організацій та її членів має великий вплив як на державному рівні, так і на місцевому. За останні роки цьому є немало підтверджень. У своїй боротьбі українські громадяни довели зрілість і твердість у відстоюванні своїх цінностей і прав, продемонстрували високу мотивацію до спільних дій, зразки злагодженості та взаємодопомоги. На місцевому рівні функції громадянської активності полягають у контролі місцевої влади за ефективністю використання бюджетних коштів, прозорості їх витрачання, інформаційну підтримку та захист інтересів пересічних громадян.

У таблиці 1 наведено дані Державної служби статистики України щодо кількості зареєстрованих громадських об'єднань та показників їх діяльності за останні роки.

Таблиця 1.

Результати діяльності громадських організацій за 2013–2015 рр.

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до	
				2014 р.	2013 р.
1. Кількість громадських об'єднань на кінець року, од.	67155	61090	67911	111,2	101,1
2. Кількість членів на обліку, осіб	35459824	27008586	25680733	95,1	72,4
3. Надходження коштів, тис. грн, зокрема:	3754219,7	4101284,0	6316489,1	154,0	168,2
– з державного бюджету	266322,0	180879,0	226339,4	125,1	85,0
– з місцевого бюджету	135625,8	97482,0	160461,7	164,6	118,0
– членські внески	499956,6	454639,9	611605,4	134,5	122,3
– надходження від благодійної діяльності	1705099,1	1875253,8	3712052,3	197,9	У 2,2 рази

Розраховано за [15].

Офіційні дані, що представлені в таблиці 1, свідчать про позитивну динаміку щорічного зростання кількості громадських організацій. Так, у 2015 р. щодо 2013 р. їх кількість зросла на 1,1%, а щодо 2014 р. на 11,2%. Тоді як кількість членів, що перебуває на обліку в зареєстрованих громадських об'єднаннях у 2015 р. порівняно з 2013 р. зменшилася на 27,6% і порівняно з 2014 роком на 4,9%. Не дивлячись на зростання кількості зареєстрованих громадських організацій, кількість наявних їх членів суттєво зменшилась. Це можна пояснити тим, що новоутворені і зареєстровані громадські організації є менш чисельними ніж ті, які припинили свою діяльність.

Для здійснення своєї діяльності громадськими організаціями у 2015 р. з різних джерел було отримано 6316489,1 тис. грн (відповідно на 54% і 68 % більше, ніж у 2014 і 2013 рр.). Найбільшими джерелами отримання коштів є надходження від благодійної діяльності. У 2015 р. їх сума склала 3712052,3 тис. грн або 58,7% від усіх надходжень. У 2014 та 2013 рр. частка благодійних внесків є значно меншою і відповідно складала 45,7% та 45,4%. За рештою джерел надходження коштів спостерігається збільшення їх питомої ваги. Досить невеликими є власні надходження громадських організацій у вигляді членських внесків, частка яких за роками зменшується: у 2013 р. – 13,3%, у 2014 р. – 11,0%, у 2015 р. – 9,7%. Також джерелами надходження коштів у громадських об'єднань є кошти Державного та місцевих бюджетів.

Наявність у громадських організаціях власних джерел фінансування, бюджетних коштів та коштів благодійників вимагає від них належно організованого бухгалтерського обліку їх надходження та витрачання. Відповідно до вимог Закону України «Про громадські об'єднання» громадські організації реєструють як непідприємницькі товариства, основною метою діяльності яких не є отримання прибутку. Статус неприбуткових установ, наявність цільового фінансування вимагають врахування певних особливостей в організації та ведення бухгалтерського обліку і складанні фінансової звітності громадськими організаціями. Таки вимоги стосуються громадських об'єднань зі статусом юридичної особи, на яку згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [10] покладено обов'язок щодо ведення фінансової документації та звітування до відповідних контролюючих органів державної влади.

Відповідно до ст. 1. п. 5 Закону України «Про громадські об'єднання» [11] громадські організації повинні бути непідприємницькими структурами, діяльність яких не пов'язана з отриманням прибутку. Саме ця ознака неприбутковості є вирішальною під час функціонування подібних товариств і саме вона є вирішальною щодо врахування порядку їх оподаткування і ведення бухгалтерського обліку. Згідно із п. 133.4 Податкового кодексу України [7] неприбуткові організації, які відповідають визначеним у статті 133.4.1 вимогам, не є платниками податку на прибуток. Для того, щоб бути віднесеним до цієї категорії суб'єктів господарювання, необхідно, щоб, по-перше, об'єднання було віднесено до реєстру неприбуткових установ, по-друге, її установчі документи повинні містити заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації, працівників (крім оплати їх праці, нарахування ЄСВ), членів органів управління та інших пов'язаних із ними осіб. Якщо першу вимогу виконують під час реєстрації громадської організації, то саме виконання другої вимоги повинне бути забезпечене громадськими об'єднаннями і передбачене в їх статутах до кінця 2016 р. Приведення статутних документів громадських об'єднань у відповідність до норм Податкового кодексу вимагає Закон України № 909 – VIII від 24.12.2015 р. [13] Ігнорування зазначених вимог може обернутися виключенням громадських організацій із реєстру неприбуткових організацій, позбавляючи їх права бути неплатниками податку.

Щодо обліку доходів та їх використання громадськими об'єднаннями існують також певні особливості. Так, облік доходів залежить насамперед від джерел отримання, а також порядку їх цільового використання.

Надходження коштів та іншого майна до неприбуткової організації залежно від джерел утворення можна розподілити на:

- доходи від цільового фінансування;
- доходи від нецільового фінансування;
- пасивні доходи;
- інші доходи.

Будь-які отримані доходи будуть цільовими, якщо статутом організації передбачено їх витрачання тільки на конкретні потреби – заходи, програми, напрями, види витрат. Тому всі отримані неприбутковою організацією доходи можна умовно розподілити залежно від запланованого напрямку використання на цільові і нецільові.

Цільове фінансування – це грошові кошти, отримані неприбутковими організаціями на фінансування конкретних програм. У бухгалтерському обліку його відображають на рахунку 48 «Цільове фінансування та цільові надходження». Як правило, на практиці цільове фінансування покриває придбання запасів, основних засобів, необхідних для виконання проекту, а також операційні витрати.

Цільове фінансування на придбання оборотних активів згідно з п. 17 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [8] визнають доходом у тих періодах, у яких були визнані витрати, пов'язані

з виконанням умов цільового фінансування. Тобто доходи від цільового фінансування на придбання оборотних активів визначають одночасно в тій сумі, що й понесені витрати на придбання таких активів. У бухгалтерському обліку за період цільового використання коштів таку операцію відображають проведенням Дебет 48 Кредит 718 «Дохід від безоплатно одержаних активів». Тоді як цільове фінансування на придбання необоротних активів визнають доходом протягом терміну корисного використання придбаних об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів) пропорційно сумі нарахованої амортизації таких об'єктів за звітний період (п.18 П(С)БО 15) та відображається проведенням Дебет 48 Кредит 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів». Цільове фінансування, яке організація отримує для компенсації попередньо здійснених витрат, визнають дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням доходу (п. 15 П(С)БО 15) [8].

Нецільове фінансування – це грошові кошти, які неприбуткові організації отримують без цільового призначення, тобто без конкретно встановлених умов їх витрачання. Їх відображають як безповоротно отримані грошові кошти чи матеріальні цінності в загальному порядку.

Пасивні доходи – це грошові кошти, отримані неприбутковими організаціями у вигляді відсотків, дивідендів, страхових виплат, відшкодування, роялті.

Серед інших доходів, які можуть отримувати неприбуткові організації, є доходи від продажу товарів, послуг, які відображають ідеї, для захисту яких такі організації були створені, від здавання в оренду тимчасово вільних приміщень, від продажу залишків запасів чи основних засобів. У цих випадках дохід необхідно визначати за загальними правилами, тобто коли виникають критерії його визнання (п. 5 П(С)БО 15) [8].

Якщо доходи не мають цільового призначення, то вони відображаються у звітному періоді їх отримання збільшенням іншого операційного доходу: по дебету рахунку 301, 311 та кредиту рахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

Доходи неприбуткової організації слід використовувати винятково для фінансування видатків на утримання такої організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її статутними документами. Таким чином, доходи від комерційної діяльності мають належати до їх кошторису. У разі використання доходів для цілей інших, ніж передбачені установчими документами, це є підставою для вилучення такої організації з Реєстру неприбуткових установ та організацій і нарахування податкового зобов'язання з податку на прибуток підприємств, штрафних санкцій і пені відповідно до норм Податкового кодексу.

Враховуючи, що неприбуткові організації можуть отримувати цільове фінансування на реалізацію конкретних статутних програм (заходів, проектів тощо), а також просто на забезпечення статутної діяльності, варто деталізувати облік коштів на рахунку цільового фінансування та цільових надходжень. Цільове фінансування та цільові надходження – це кошти чи майно, які надходять на фінансування та здійснення конкретних програм заходів, і їх використання та забезпечення статутної діяльності обумовлені окремими законодавчими, нормативними актами, а також статутними документами. Цілі, на які слід використовувати кошти неприбуткової організації зазначають у Статутних документах та кошторисі неприбуткової організації. Виходячи із ст. 16, 17 П(С)БО 15 [8] та Інструкції № 291 [12], – надходження до неприбуткових організацій, що звільняються від оподаткування у відповідності до ПКУ, обліковують як цільове фінансування та цільові надходження і відображають за кредитом субрахунку 484 «Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень». За дебетом субрахунку 484 відображається визнання фінансування доходом на рівні понесених витрат. Аналітичний облік коштів цільових надходжень ведуть за їх призначенням і джерелами надходжень.

Для відображення в бухгалтерському обліку інформації про понесені витрати неприбуткові організації можуть використовувати рахунки класу 8 «Витрати по елементах», класу 9 «Витрати діяльності» або одночасно рахунки обох класів. Витрати громадських організацій формують відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [9] та затвердженого кошторису. Враховуючи особливості діяльності, неприбуткові організації можуть вести аналітичний облік витрат. Доцільно також розмежовувати облік витрат власне цільового призначення та витрат коштів, що призначені безпосередньо для адміністративно-господарської діяльності громадської організації.

Доходи неприбуткових організацій визнаються щомісячно на рівні понесених витрат, тому прибутку в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності неприбуткової організації в таких операціях не може бути. І в оборотно-сальдовій відомості не може бути сальдо ні за кредитом рахунку 441, ні за дебетом рахунку 442.

Якщо на рахунках громадської організації на кінець звітного періоду залишаються кошти, що були отримані в межах цільового фінансування, їх обліковують за кредитом субрахунку 484 «Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень».

Всі здійснювані громадською організацією операції повинні бути документально оформлені. Застосування первинних бухгалтерських документів повинне відповідати всім загальним вимогам щодо оформ-

лення таких документів на бланках типової форми, затверджених Міністерством статистики України. Дозволяється використання самостійно виготовлених бланків, які повинні обов'язково містити реквізити типових або спеціалізованих форм.

Громадські організації – суб'єкти цивільно-правових відносин відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» зобов'язані складати звітність та подавати відомості про свою фінансову діяльність [10]. Звітність громадські організації повинні подавати до Державної податкової служби і Державної служби статистики. Так, незалежно від наявності доходів, які підлягають оподаткуванню, до податкового органу подають «Звіт про використання коштів неприбутковими установами і організаціями», а також Баланс («Звіт про фінансовий стан»). Якщо громадська організація для оформлення фінансової звітності застосовує форми із П(С)БО 25, то такою формою буде «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». В цій формі розкривається інформація про суми коштів цільового фінансування, що залишилися на кінець звітного періоду, вартість активів та суми заборгованості громадської організації.

Статистична звітність містить у собі такі обов'язкові форми звітності як Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (або Баланс) та Звіт про діяльність громадської організації.

Як відзначають науковці, система обліку громадських організацій в Україні є складною та неповною і не дозволяє сформувати інформацію щодо напрямів діяльності громадянського суспільства, їх кількості та соціально-економічного внеску [1, с. 39]. Крім того, існує ряд недоліків у системі класифікації національних рахунків в обліку неприбуткових організацій. Зокрема, звітність громадського сектору не є уніфікованою і форми звітів стосуються, як правило, «фізичного виміру» діяльності організацій. Допоміжних (сателітних) національних рахунків для аналізу всіх видів об'єднань громадянського суспільства та їх кількості в різних інституційних секторах немає.

Розроблена та затверджена Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні покликана усунути зазначені недоліки, забезпечити сприятливі умови його розвитку та дозволить налагодити ефективну взаємодію громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування на засадах партнерства.

Висновки. За останні роки в Україні спостерігається підвищення ролі громадянських об'єднань, які все більше залучаються до розробки та реалізації державної політики в різних сферах.

Порівняльний аналіз статистичних даних щодо реєстрації громадських організацій за період 2013–2015 рр. показує позитивну тенденцію до їх збільшення. Це відбувається також завдяки змінам, внесеним Законом України «Про громадські об'єднання», норми якого сприяють реалізації потенціалу об'єднань громадянського суспільства для реалізації законних прав та інтересів їх членів, а також пересічних громадян.

Громадські організації можуть мати статус юридичної особи, який вони набувають із моменту їх державної реєстрації. При цьому статутна мета організації не повинна передбачати одержання прибутку. Як будь-які суб'єкти господарських відносин, громадські організації зобов'язані здійснювати первинний та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, складати і подавати у відповідні органи фінансову і статистичну звітність.

Організація бухгалтерського обліку неприбуткових організацій має свої особливості, які полягають у порядку обліку їх доходів та витрат, відображенні операцій на рахунках бухгалтерського обліку. При цьому є важливим врахування цільового чи нецільового використання отриманих громадськими організаціями доходів.

Удосконалення обліково-звітних механізмів діяльності громадських організацій відповідно до міжнародних стандартів передбачено у Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Література:

1. Громадянське суспільство в Україні : звіт за результатами дослідження / [Л. Паливода, О. Вінніков, В. Купрій та ін.]; [упоряд. Л. Паливода]. – К. : БФ «Творчий центр ТЦК», 2016. – 74 с.
2. Гура Н. Методологічні засади бухгалтерського обліку в неприбуткових не бюджетних організаціях / Н. Гура // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 9. – С. 3–9.
3. Кліменко А. Проблемні аспекти інституціонального забезпечення бухгалтерського обліку громадських об'єднань / А. Кліменко // Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік: матеріали між нар. наук.-практ. конф. 31 березня 2016 р. (ЛКА м. Львів). Ч. 2. – Тернопіль : Крок, 2016. – 247 с. – С. 120–122.
4. Меркулова К. О. Нормативно-правове регулювання адміністративно-правових відносин за участю громадських організацій // К. О. Меркулова / Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 136–139.
5. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр. : Указ Президента України від 26.02.2016 р. № 68/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.
6. Кушнірук Т. Неприбуткові організації. Особливості бухгалтерського обліку / Т. Кушнірук, Л. Чуйко // Дебет-Кредит. Інформаційний бухгалтерський портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dt-kt.com/nepributkovi-organizatsiyi-osoblivosti-buhgalterskogo-obliku>.

7. Податковий кодекс України : Закон України від 10.12.2010 р. № 2756-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 р. № 290. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
10. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
11. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
12. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Інструкція, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 21.12.1999 р. № 291. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році : Закон України від 24.12.2015 р. № 909 – VIII / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 5. – Ст. 47.
14. Приходько К. Практичний посібник для організацій громад з питань фінансово-господарської діяльності при впровадженні мікропроектів МРГ II / К. Приходько / Проект ЄС ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». 2012. [Електронне видання]. – Режим доступу : http://regionet.org.ua/files/Guidelines_community_organization_EU.UNDP_2012_ua.pdf.
15. Результати діяльності громадських організацій в Україні за 2013–2015 рік / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/express/expres_u.html.
16. Розвиток громадянського суспільства в Україні : аналіт. доп. / В. М. Яблонський, П. Ф. Вознюк, Д. М. Горелов [та ін.]; за ред. О. А. Корнієвського, М. М. Розумного. – К. : НІСД, 2015. – 60 с.
17. Шкурко Л. Все що варто знати про перереєстрацію статуту громадських організацій / Л. Шкурко // Інтернет-видання «Громадський простір». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prostir.ua/?focus=use-scho-var-to-znaty-pro-pererejestratsiyu-statutu-hromadskyh-orhanizatsij>.